

Kultur

Spännande när text och bild går olika väg

PUBLICERAD 2014-05-10

Bilderboken "Flickan från långt borta" med sin vackra omslagsbild och sitt gåtfulla innehåll är resultatet av ett samarbete mellan två profilerade och framgångsrika konstnärer: en uttalat episk författare som Annika Thor och en humoristisk bilderboksskapare som Maria Jönsson. Det är ett spännande och lite otippat möte mellan två olika temperament – jag tänker mig ett långsamt och ett snabbt – som båda ändrar riktning i mötet. För Thor är detta hennes första samarbete i ett nytt medium, hennes bilderboksdebut, medan det för Jönsson mer handlar om att ta ett första steg ut i ett mer existentiellt och psykologiskt tyngre bilderboksberättande.

Tillsammans har de skapat en psykologiskt lödig högläsningsbok för många åldrar, som på olika nivåer handlar om ensamhet och gemenskap, barnlöshet och hemlöshet, avvisning och begynnande empati och kanske spirande band av kärlek och tillit mellan vuxen och barn.

Motivmässigt anknyter boken till Thors romansvit om de två judiska systrarna som under andra världskriget hamnar i varsin fosterfamilj på en ö i Göteborgs skärgård. Men nu ligger berättarfokus inte på samma sätt på det ensamkommande flyktingbarnets problematik, utan på vad som inträffar när en ensam kvinna oförberett får ansvar för ett barn på liknande sätt som i Kitty Crowthers "Rotbarnet" för några år sedan. Hos Crowther leder naturen kvinnan till det övergivna barnet, medan det här är det hemlösa barnet som söker beskydd hos kvinnan. Men det psykologiska uppvaknandet, levandegörningen av de känslomässigt förstenade kvinnorna, är detsamma och anknytningen till romantikens klassiska främmande-barn-motiv är uppenbara: det okända barnet fungerar som katalysator för förändring.

Thor skriver en episkt fullständig text, lång, ordrik och fylld av tanketal och inre monolog, berättargrepp som inte är självklara när de kombineras med den skönlitterära bildens (av nödvändighet) mer utvändiga berättande. Det uppstår också en rad perspektiviska konflikter mellan text och bild i inledningen. Trots att första uppslaget fokuserar på flickans historia med dess lakoniska inledning, "Det var kväll när hon kom", och en isig utomhusbild på en liten gestalt utanför ett översnöat hus, så flyttar texten redan på nästa uppslag inomhus. På detta bilduppslag står flickan på tå utanför fönstret och tittar in på en bortvänd gestalt framför en glödande brasa: "Den Gråa satt i fåtöljen/.../Det var varmt och ensamt och skönt/Ingen skulle få komma och störa." Bilden utspelar sig alltså ute, där också läsaren befinner sig, medan texten utspelar sig inte bara inne i

värmen, utan också inne i den för oss ännu inte presenterade kvinnans tankevärld.

Texten fortsätter sedan denna komplicerade manöver. På tredje uppslaget står flickan fortfarande utomhus. Dörren står på glänt och ett ansikte sticker ut. Texten lyder: "När det knackade för tredje gången reste hon sig och gick ut i farstun./Vem är det? frågade hon genom den stängda dörren./Det är jag, sa en röst där ute./Den Gråa visste inte vem Jag var,/men hon öppnade i alla fall dörren på glänt./På trappan stod en liten flicka./Hon var ensam."

Här har man således fortsatt bortse från den perspektiviska otydligheten mellan textens därute och bildens härute, en ambivalens som jag inte förstår den konstnärliga meningen med. Först i nästa scen landar både text och bild i ett gemensamt perspektiv, som utgår från den vuxna kvinnans tankar, tal och göranden – och som går ut på att hon vill bli av med sin besökare till varje pris.

Att Den Gråa är en egoistisk, handfallen och helt barnokunnig person gestaltas subtilt av Maria Jönsson i de båda sängscenerna, när hon låter den vuxne förse sig med den skönare innerplatsen i sängen, medan barnet får ta ytterplatsen.

Det är också i bilderna som poesin och magin uppstår när vi inser att detta okända barn genom sin livsbejakande rödhet och värme sätter igång oanade krafter runt sin person: naturen svarar med att snön smälter och att växterna grönskar i hennes närhet. Och i den glödande slutscenen inser vi att också kvinnan har genomgått en livsavgörande förändring, när hon beslutsamt vandrar hem med det föräldralösa barnet, inte för att lämna tillbaka henne utan för att få vara hennes vuxne på den plats där hon hör hemma.

Det känns riktigt, riktigt bra på det där livgivande sättet när berättelsen på samma gång som den landar väl, på ett fruktbart sätt ändå lyckas behålla en del av sin gåta.

TEXT

Ulla Rhedin
